

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Янкового Романа Васильович,
доктора економічних наук, доцента, професора кафедри менеджменту,
маркетингу та публічного адміністрування Закладу Вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»
на дисертаційну роботу
Бичкова Сергія Васильовича
на тему:
«Механізми публічного антикризового управління розвитком територій»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 - Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасний етап розвитку України характеризується тривалою дією системних криз, які мають багатовимірний характер і охоплюють соціально-економічну, безпекову сфери. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації, руйнування критичної інфраструктури, значні міграційні переміщення населення, фінансові та енергетичні шоки істотно ускладнили функціонування територіальних громад і висунули нові вимоги до спроможності публічної влади забезпечувати керованість, стійкість і відновлення територіального розвитку.

За таких умов публічне антикризове управління розвитком територій перестає бути виключно реактивним інструментом і набуває рис постійного режиму діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та військових адміністрацій. Актуалізується потреба у науково обґрунтованих механізмах, здатних інтегрувати превентивні, реагуючі та відновлювальні інструменти управління, забезпечувати координацію між рівнями влади та формувати інституційні передумови для повоєнної відбудови.

У цьому контексті дисертаційна робота Бичкова С.В. є своєчасною та актуальною, оскільки спрямована на вирішення комплексної наукової проблеми формування та підвищення ефективності механізмів публічного антикризового управління розвитком територій в умовах воєнних і посткризових трансформацій.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану НДР кафедри менеджменту та адміністрування НУ «Чернігівська політехніка» за темою «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах

переформатування владних відносин» (номер державної реєстрації 0120U105292). Отримані результати логічно доповнюють зазначену тематику, зосереджуючись на антикризовому та резильєнтнісному вимірах регіонального розвитку, що підтверджує відповідність дисертаційної роботи плановим науковим розробкам.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз змісту дисертаційної роботи свідчить про належний рівень наукової обґрунтованості сформульованих положень, висновків і практичних рекомендацій. Автор чітко визначив об'єкт і предмет дослідження, логічно сформулював мету та завдання, які послідовно реалізовано у структурі роботи.

Методологічна база дослідження ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема системного, інституційного, структурно-функціонального, порівняльного аналізу, економіко-статистичних методів, індексного підходу, елементів моделювання та експертно-аналітичних процедур. Така сукупність методів є адекватною складності досліджуваної проблематики та забезпечує достовірність отриманих результатів.

Інформаційну базу дослідження становлять офіційні статистичні дані, нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали міжнародних організацій, а також результати власних розрахунків автора. Достовірність наукових положень підтверджується апробацією результатів у наукових публікаціях і на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота має завершений характер і чітку логічну структуру. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Послідовність викладення матеріалу відповідає поставленій меті дослідження та забезпечує поступовий перехід від теоретико-методологічного аналізу до прикладних рекомендацій.

Перший розділ присвячено теоретико-методичним засадам формування механізмів публічного антикризового управління розвитком територій, уточненню понятійно-категоріального апарату та концептуалізації антикризового управління як безперервного циклу.

У другому розділі здійснено аналітичне дослідження регіонального виміру соціально-економічного розвитку та ефективності чинних антикризових механізмів, запропоновано типологію регіонів за рівнем стійкості та результативності управлінських заходів.

Третій розділ має прикладний характер і містить розробку системної моделі механізму публічного антикризового управління розвитком територій та методики оцінки його ефективності.

Дисертація повністю відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи Бичкова С.В. полягає у ґрунтовному розвитку теоретико-методичних засад публічного антикризового управління розвитком територій та формуванні цілісного інструментарію оцінювання ефективності відповідних механізмів в умовах воєнних і посткризових трансформацій. Отримані результати характеризуються системністю, міждисциплінарністю та орієнтацією на практичні потреби публічного управління.

По-перше, у дисертаційній роботі удосконалено науково-методичні засади дослідження механізмів публічного антикризового управління розвитком територій шляхом інтеграції системного, інституційного, сітьового та резильєнтнісного підходів (п.1.2). Такий синтез дозволив автору відійти від фрагментарного трактування антикризового управління та концептуалізувати його як безперервний цикл, що охоплює фази превенції, реагування, відновлення та інституційного навчання (п.1.1). Це забезпечує більш глибоке розуміння логіки функціонування антикризових механізмів у багаторівневій системі публічної влади та створює методологічне підґрунтя для їх комплексного аналізу й оцінювання.

По-друге, значущим елементом наукової новизни є розробка системної моделі механізму публічного антикризового управління розвитком територій (п.3.2). Запропонована модель відображає взаємодію стратегічного планування, організаційно-управлінської архітектури, фінансово-економічного забезпечення, аналітичної та інформаційно-комунікаційної підтримки, а також підсистеми інституційного навчання. На відміну від наявних підходів, модель орієнтована на узгодження дій суб'єктів публічної влади різних рівнів, бізнесу та інститутів

громадянського суспільства в межах повного антикризового циклу, що підвищує адаптивність і стійкість територіальних систем.

По-третє, у роботі удосконалено методику оцінки ефективності механізмів публічного антикризового управління розвитком територій (п.3.3). Автором запропоновано інтегральний підхід, заснований на системі взаємопов'язаних індикаторів, згрупованих за п'ятьма блоками: інституційно-нормативним, ресурсним, інструментально-управлінським, результативним та резильєнтнісним. Застосування такої методики дає змогу комплексно оцінювати не лише поточні результати антикризових заходів, а й їхній вплив на довгострокову стійкість та відновлюваність територіальних громад.

По-четверте, подальшого розвитку набув категоріально-понятійний апарат публічного управління в частині уточнення змісту поняття «механізм публічного антикризового управління розвитком територій» (п.1.1). Автор обґрунтовує його як інтегровану багаторівневу систему нормативно-правових, інституційних, організаційно-управлінських, фінансово-економічних та інформаційно-комунікаційних інструментів і процедур, що забезпечують ідентифікацію, запобігання, локалізацію та подолання кризових явищ, а також адаптацію моделей територіального розвитку до змінених умов.

По-п'яте, у дисертації розвинено підходи до емпіричної оцінки ефективності механізмів публічного антикризового управління шляхом типологізації регіонів за рівнем стійкості та результативності антикризових заходів (п.2.1). Запропонована типологія дозволяє виявити просторові диспропорції, локальні успішні практики та регіони підвищеного ризику, що має важливе значення для формування диференційованої державної регіональної політики в умовах повоєнного відновлення.

Загалом наукова новизна дисертаційної роботи свідчить про самостійність авторського підходу, системність мислення та вагомий внесок у розвиток теорії і практики публічного антикризового управління розвитком територій.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження Бичкова Сергія Васильовича підтверджується можливістю їх використання та фактичним упровадженням у діяльність органів публічної влади різних рівнів, що засвідчено відповідними довідками. Це свідчить про прикладну спрямованість отриманих результатів, їхню відповідність актуальним потребам системи публічного

управління та затребуваність у процесі прийняття управлінських рішень в умовах кризових і посткризових трансформацій.

Бучанської та Менської міських територіальних громад і Верховної Ради України як аналітичну базу для підготовки пропозицій щодо посилення стійкості територіального розвитку, удосконалення кризового управління та фінансової підтримки громад, а також використані в освітньому процесі Національного університету «Чернігівська політехніка»,

Зокрема, окремі положення та практичні рекомендації дисертації були використані в діяльності Бучанської міської територіальної громади при формуванні підходів до антикризового планування, підвищення стійкості територіального розвитку та координації дій органів місцевого самоврядування в умовах надзвичайних викликів (довідка № 121-209/4918 від 12.12.2023). Результати дослідження сприяли удосконаленню управлінських рішень, спрямованих на забезпечення безперервності функціонування громади та відновлення її соціально-економічного потенціалу.

Практичне застосування напрацювань дисертації також мало місце у діяльності Менської міської територіальної громади, де вони використовувалися при розробленні та коригуванні інструментів публічного антикризового управління, зокрема у частині підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та удосконалення механізмів підтримки розвитку території в умовах кризових обмежень (довідка № 04-20/2093 від 05.11.2024).

Окремі результати дослідження були використані Верховною Радою України як аналітична основа для підготовки пропозицій, спрямованих на посилення стійкості територіального розвитку, удосконалення механізмів кризового управління та фінансової підтримки територіальних громад (довідка № 110д9/13-2025/150776 від 30.06.2025). Це підтверджує можливість застосування отриманих наукових результатів на рівні формування державної політики у сфері регіонального розвитку та антикризового управління.

Важливим аспектом практичної реалізації результатів дисертаційного дослідження є їх впровадження в освітній процес Національного університету «Чернігівська політехніка» (довідка № 202/08-3039/ВС від 11.12.2025). Теоретичні та методичні положення роботи використовуються у навчальній діяльності кафедри менеджменту та адміністрування під час викладання дисциплін, пов'язаних із публічним управлінням, регіональним розвитком і антикризовою політикою, що сприяє підвищенню якості підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування.

Загалом результати дисертаційного дослідження Бичкова С.В. мають реальне практичне застосування, сприяють підвищенню ефективності публічного антикризового управління розвитком територій на місцевому та державному рівнях, а також можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях і освітній діяльності.

**Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження
на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії
під час захисту дисертації**

Позитивно оцінюючи загальний науковий рівень дисертаційної роботи, її методологічну виваженість і практичну спрямованість, доцільно виокремити окремі дискусійні положення, які не знижують наукової цінності дослідження, проте окреслюють напрями його подальшого розвитку та практичного застосування.

1. Запропонована в дисертації концептуалізація публічного антикризового управління розвитком територій як безперервного циклу превенції, реагування, відновлення та інституційного навчання є методологічно обґрунтованою, водночас дискусійним залишається питання практичної формалізації механізмів інституційного навчання в системі публічної влади. У подальших дослідженнях доцільним є розроблення чіткіших процедур накопичення, передачі та використання антикризового управлінського досвіду між територіальними громадами та різними рівнями управління.

2. Системна модель механізму публічного антикризового управління розвитком територій має високий рівень узагальнення та теоретичної цілісності, проте її прикладне впровадження потребує адаптації до специфіки територіальних громад різного типу. У цьому контексті перспективним є подальше деталізування моделі з урахуванням соціально-економічної спроможності громад, рівня безпекових ризиків і стадій кризового циклу.

3. Удосконалена методика оцінювання ефективності механізмів публічного антикризового управління характеризується комплексністю та аналітичною глибиною, однак її застосування в умовах повоєнного відновлення потребує розширення емпіричної бази. Подальша апробація методики на матеріалах післявоєнного періоду дозволила б уточнити систему індикаторів та підвищити її чутливість до довгострокових структурних змін у розвитку територій.

4. Типологізація регіонів за рівнем стійкості та результативності антикризових заходів є важливим науковим результатом, водночас дискусійним

залишається питання інтеграції цієї типології у чинні механізми державної регіональної політики. Доцільним є подальше опрацювання інструментів практичного використання результатів типологізації при розподілі фінансових ресурсів і формуванні адресних програм підтримки територій.

5. У дисертації основна увага зосереджена на інституційних та організаційно-управлінських механізмах антикризового управління, тоді як перспективним напрямом подальших досліджень є поглиблення ролі цифрових та інформаційно-аналітичних інструментів у підтримці прийняття управлінських рішень. Розширення цього аспекту сприятиме підвищенню ефективності міжрівневої координації та оперативності реагування на кризові виклики.

Зазначені дискусійні положення мають рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та підтверджують її наукову й практичну значущість.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні наукові результати дисертаційного дослідження Бичкова С.В. належним чином відображені в опублікованих працях автора. За тематикою дисертації оприлюднено 10 наукових публікацій, серед яких три статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в закордонному науковому фаховому виданні за спеціальністю дисертаційної роботи та 1 стаття у науковому фаховому виданні, що індексується в Web of Science, і 5 праць мають апробаційний характер і представлені у матеріалах науково-практичних заходів. Зміст зазначених публікацій охоплює ключові положення дисертації, основні наукові результати та узагальнюючі висновки, що забезпечує належний рівень їх наукової апробації.

Аналіз опублікованих праць свідчить про їх тематичну відповідність досліджуваній проблематиці та узгодженість із положеннями, які виносяться на захист. Кількість публікацій, характер їх оприлюднення та рівень наукових видань відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), зокрема в частині повноти висвітлення результатів дослідження, їх відповідності змісту дисертаційної роботи та апробації основних наукових положень.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Проведений аналіз матеріалів дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць дає підстави стверджувати, що у процесі виконання дослідження дисертантом дотримано норм і принципів академічної доброчесності. Ознак порушення законодавства України у сфері авторського права, а також фактів академічного плагіату, самоплагіату чи інших форм недоброчесної наукової практики в межах розглянутих матеріалів не виявлено.

У дисертації коректно оформлено посилання на використані джерела, які повністю відповідають списку використаних джерел, а в публікаціях, виконаних у співавторстві, чітко визначено особистий внесок автора. Це свідчить про належний рівень академічної культури здобувача та самостійний характер виконаного наукового дослідження.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Бичкова Сергія Васильовича на тему «Механізми публічного антикризового управління розвитком територій» є завершеним, цілісним і самостійно виконаним науковим дослідженням, присвяченим актуальній проблемі розвитку теорії та практики публічного управління в умовах воєнних і посткризових трансформацій. У роботі отримано науково обґрунтовані результати, які містять елементи наукової новизни та характеризуються теоретичною і практичною значущістю.

За структурою, змістом і рівнем наукового опрацювання матеріалу дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), а також вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями, зокрема від 19 травня 2023 року № 502).

Крім того, дисертаційна робота повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 року № 502), зокрема в частині структури роботи, змісту, наукової новизни, апробації результатів та дотримання вимог академічної доброчесності.

З огляду на викладене, Бичков Сергій Васильович, як автор дисертаційної роботи на тему «Механізми публічного антикризового управління розвитком територій», заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 - Публічне управління та адміністрування.

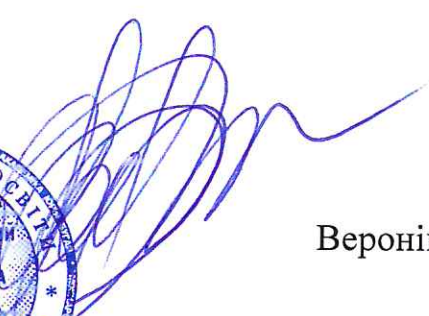
Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту,
маркетингу та публічного адміністрування
Закладу Вищої освіти «Міжнародний
науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая»

Роман ЯНКОВОЙ

Підпис Романа ЯНКОВОГО засвідчую
Ректор Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»
доктор економічних наук, професор

Вероніка ХУДОЛЕЙ